

Avgust Senoa:

Berač Luka

Povest iz vaškega življenja

14

»Eh, da! Kake starejše račune? Tak živ fant, sodat, pa bi tri leta pomnil kako dekle!«

»Če vam pa rečem, da je tako.«

»Kaj?« se je Pavlekovič naglo vzdignil in vzel pipo iz ust.

»Da, da!« se je nasmejal pisar s sklonjeno glavo in je pri tem izpod očesa opazoval kmeta.

»Povejte, kaj je?« je odrezal kmet.

Pisar ni odgovoril nič.

»No!«

»Dajte mi vode! Žejen sem,« je rekel pisar suho.

»Stopite v hišo! Tam je tudi vina. Kdo za vruga bo vodo pil?«

Oba sta šla v hišo in sedla za mizo, na kateri sta kmalu stala dva vrča vina.

»Torej?«

»Videl sem Andra, ko je prvič spet prišel v vas. Ali veste, koga je spremljal? Martinovo Maro, za roke sta se vodila, sladko sta govorila kakor dva goloba. Čisto se mi zdi, da sta se že zmenila.«

»Martinovo Maro?« je zazijal kmet, potem pa planil in udaril s pestjo po mizi: »Martinovo Maro!«

»Da, prav njo.«

»To deklino mojega lepega soseda?«

»Ki vam hoče vašo slivo vzeti. Vašo zemljo.«

»Ki me hoče okraati.«

»Lisjak je on in volk. Ko da svojega nima dovolj, hoče še nad vašim gospodariti.«

»Ne bo, Boga mi, ne bo. Naj me strela ubije, če bo še kdaj eno samo črveno slivo okusil z mojega drevesa!«

»Prav, kume, tako je prav,« je potrdil pisar in izpil vrč. »Tudi jaz mislim tako. Pravica je sveta stvar, a pravica je vaša, to vam pravim jaz, a jaz sem pismen človek, ki se na to razume. To bi bilo lepo, če se stegne ta ali oni in vam po svoji voljici odtrga zdaj tu, zdaj tam kos siromaštva, ki je po Bogu vaše. Zakaj je potem zakon, zakaj sodnija? Mar plačujemo zaradi tega tolike davke, da bi nas vsak vrag smel opleniti? Jaz na vašem mestu ne bi popustil, jaz se ne bi dal.«

»In se ne dam in se ne dam!« se ja zadržal kmet, ki ga je vino že ogrelo.

»Ali ste bili na sodniji?«

»Bil sem prejšnji petek.«

»Pa kaj?«

»Pa so mi rekli, naj se mirno poravnava. Naj si to premisliva, pa naju bodo spet klicali.«

»Spet klicali? Ha, ha! Poznamo se. Ciganija je to, kum, ciganija. Jaz bi hotel te cekine imeti, ki so padli iz Martinove torbe v sodnikov žep. Fini so to ptiči, ti gospodje sodniki, imajo dober nos in vedo, čigava hiša je mastna. Lepa pravica! Da, da, zakonit so samo za bogatine.«

»Pa tudi jaz nisem berač. Četudi ima Martin kako brazdo več, imam, hvala Bogu, tudi jaz kje orati.«

»He! Dragi kum, v njegovem studencu pa je več vode, njegova mošnja je globlja. Kaka vražja poravnava! Kak mir! Pravica je pravica, čista mora biti. Pri vsaki poravnavi se reže kruh na dvoje, pravi gospodar pa ostane pri tem lačen.«

»In ko bi bilo zakaj! Pa je zaradi piškave slive.«

»Ne, ne, ne! Ni tako! Ne gre za slivo, ampak za pravico. Kajti dajte danes slivo, jutri boste dali vrt, pojutrišnjem polje, nazadnje pa hišo. Ne verujte Martinu! Velik lisjak je.«

»Res je, res!«

»No, ali ste me, hvala Bogu, razumeli? Ne boste se izlepa poravnali?«

»Bog varuj!«

»Pa če vas prva sodnija po krivem obsodi, pojdemo na bansko tablo!«

»Seveda, na bansko tablo.«

»Če pa bo Martin bansko tablo podkupil, pojdemo do samega cesarja.«

»Da, do samega cesarja. Ne bojim se stroškov.«

»Ah!« je vzkliknil Mikica in udaril z dlanjo po mizi, »vidite, kum, to je prava beseda. Vi ste vendarle pameten mož. Ko bi bil jaz namesto vas — ali ne — ko bi se dušil v cekinih, zadnjo kravo, zadnji groš bi dal za svojo pravico. Ker kaj? Kdor mi mojo pravico jemlje, izdril mi je obe očesi, odsekalo obe roki, človek, ki nima svoje pravice, pes je, ki ga sme vsak pobiti, ptica, ki jo sme vsak ubiti. Če pravim: jaz sem svoj — je zavpil Mikica in se udaril s pestjo po prsni — »tedaj moram biti svoj in nihče mi ne sme nič. Ha? Ali imam prav? Ali imam?«

»Prav, prav!« je udaril Pavlekovič z obema pestema po mizi.

»No, povejte mi, kum Pavlekovič, ali imate fiškala?«

»Nak, nimam ga.«

»Joj! Joj! To je narobe, narobe!« je vpil Mikica in se z dlanjo lopnil po obrazu. »Če pride nad vas kaka bolezen, je treba klicati zdravnika, ali ne?«

»Seveda.«

»Če pa pride nad vas pravda, je treba klicati fiškala.«

»Hm!«

»Je treba klicati fiškala, vam pravim. Vi hodite za plugom, toda po polju ne rastejo paragrafi. Fiškali vam je kuhan, pečen in prefrigan. Vi stojite pred sodnikom kakor obešenjak pred vešali, in kadar sodnik kihne, se boste priklonili do črne zemlje. Ampak kadar fiškali nabrusi zobe in se zaleti v sodnika, bogme, tedaj se gospodi sodnikom trese duša. Fiškalska mojstrinja vam je kakor ona voda, s katero morete tudi najbolj smrdljiv kaput očistiti. Vzemite si fiškala, kum, vzemite!«

»Vraga!« se je počohal Pavlekovič za ušesom. »Fiškali so dragi. Ako ti reče 'dobro jutro', mu moraš dati petak.«

»Prepustite zadevo meni, dobil vam bom enega poceni. Kaj? Purico, pol vedra mošta, par bankovcev in nič več. Le meni predajte. A tudi denarja bo, to stoji, ako ga hočete.«

»Kako? Ne razumem.«

Mikica se pripogne, namigne kmetu s prstom in mu šepne:

»Dajte še vrč vina, potem bova govorila.«

Kmet prinese dva vrča vina. Mikica prime za vrč in trči s Pavlekovičem.

»Bog, kum,« vzklikne. »Naj vam obrodi vaša sliva! Še bo denarja, le hoteti treba!«

»A!«

»Da, da! Vi ste pametna glava, kaj?«

»No, za bedaka se ravno ne smatram.«

»Vi ste najpametnejši v vasi, vas zagotavljam.«

»Eh!«

»Bogme, da! Ali pa je morebiti Martin?«

»Pameti si ne bom sposojal od njega,« se napihne Pavlekovič.

»Aj vam Bog, da je ima za svojo butico. Vem, za kaj gre: magistratska gospoda ga drži.«

»Hm! Da, da.«

»Da, da! Taka je pač gospoda.«

»Če bi bili drugi ljudje na magistratu, potem ne bi bil Martin bog v vasi.«

»Seveda ne bi bil.«

»Ne bi bilo pravde radi vaše slive, ker bi moralo biti v vaški mapi zapisano, da je vaša.«

»Sigurno bi.«

»Druga gospoda bi bila pravična.«

»Upam, da bi bila.«

»Vidite, ko je umrl rajni poljski čuvaj Sima, je bilo vprašanje, kdo bo postal čuvaj. Jaz sem govoril za vas.«

»Ste res?«

Slutnja konja

V Reinstedtu pri Magdeburgu v Nemčiji je bil odšel kmet s konjem v kovačnico po nove podkve. Tam je bilo pet ljudi; ta je hotel imeti to, oni kaj drugega in vsi so začeli klepetati. Kovač se je pripravil, da bi konja podkoval, ko je ta nenadoma začel striči ušesi in trdo nategavati noge. Kmet ga je hotel pomiriti, a namesto da bi bil konj pomirjen, se je vzpel, vajeti so se pretrgale in je zdirjal na cesto. Za hip so kar okameneli kovač in drugi, nato so stekli za ubežnikom. Hud lov je precej časa trajal, preden so konja prijeli in ga odvedli v kovačnico. A čim so prišli do kovačnice, je ni bilo več, pač pa kup ruševin. Kovačnica se je bila sesula, medtem ko so možje tekli za konjem. Ali je konj zares čutil in slutil nesrečo, ki je ljudje niso poznali?

*

Različne temperature

Ze pred več desetletji so skušali znanstveniki dognati najbolj mrzle točke na svetu. V ta namen je šlo več odprav po svetu, zlasti jih je dosti razposlal njujorški vremenoslovski zavod. Odprave so našle čudovite temperaturne vrednote. Gibale so se med 50 stopinjami vročine v Arabiji, Mezopotamiji, Sahari, Pendžabu, Arizoni, notranji Kaliforniji in notranji Avstraliji, ter med 70 stopinjami mraza v Sibiriji in tečajni Ameriki. Pred nekaj časa so znanstveniki odprav dognali v puščavi Lut, v vzhodni Perziji, ki jo obdajajo 4000 m visoke gore, 58 stopinj vročine v senci. Temperaturo 55 stopinj vročine so dobili v Dolini smrti v južni Kaliforniji, dalje v južni Tripolitani, v Alžiru in na meji Beludžistana. Najvišja temperatura pa je najbrž v Obbiji v italijanski Somaliji, kjer je 63 stopinj vročine. — Sibirski Vrhovjansk s svojimi 70 stopinjami mraza, ki jih je meril norveški polarni raziskovalec Sverdrup, pa je ostal kot najbolj mrzli kraj na svetu. Ameriški tečaj mrzlot nima tako nizke temperature kot Sibirija.

(Dalje sledi)

1 Najvišje sodišče.